

(Time: 3 Hours)

(Total Marks: 100)

- N.B.: 1) All Questions are compulsory.**
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Select the appropriate answer from the options given below (Any 10) 10

1. Frequent _____ increases selection and training costs.
(Conflicts, Wastages, Labour turnover, Absenteeism)
2. _____ is the relation between returns and costs.
(Efficiency, Productivity, Good Relations, Team spirit)
3. _____ skills help to understand the day to day operations of an organization.
(Human, Conceptual, Technical, Design)
4. The _____ is a statement that reflects the vision, the basic purpose and philosophy.
(Mission, Objective, Strategy, Procedure)
5. The concept of MBO was popularized by _____ in the 1950s.
(James Stoner, Peter Drucker, H. Koontz, Henri Fayol)
6. _____ plans are specific and action-oriented.
(Short-range, Long-range, Strategic Planning, Operational Planning)
7. V.A. Graicunas strongly advocated the principle of _____.
(Organizing, Management, Span of Control, Delegation)
8. The _____ organization uses two or more co-existing structures.
(Functional, Line. Matrix, Line and Staff)
9. _____ is the power to take decisions.
(Decentralization, Delegation, Authority, Responsibility)
10. _____ is the process of choosing the right person for the right job.
(Recruitment, Selection, Co-ordination, Staffing)
11. _____ refers to the introduction of a person to the job and the organization.
(Induction training, Refresher training, Job rotation, Simulation)
12. _____ deals with the cost and contribution of human resources to the organizations.
(MBO, BARS, Role Analysis, HRA)

B) State whether the following statements are True or False (Any 10) 10

1. Leading is the act of influencing subordinates to work willingly to achieve group objectives.
2. Coordination refers to placing the right person for the right job.
3. Motion study helps to locate and eliminate unnecessary movements on the job.
4. Planning ignores past and present events while deciding future events.
5. A budget is a single-use plan.

6. A plan must be rigid.
7. In delegation of authority, there are difficulties on the part of both superiors and subordinates.
8. The communication in the case of formal organization is through grapevine.
9. The concept of strategic business unit was developed by General Electric Company of USA to manage its multi-product business.
10. Job Rotation is the same as understudy position.
11. In the Critical Incident Method, the rater records important incidents involving the ratee.
12. Application Blank involves initial screening of the applications and the applicant.

Q.2 Answer the following (Any 2) **15**

- a. Explain the importance of management
- b. Briefly state the functions of management.
- c. Discuss the contingency approach to management.

Q.3 Answer the following (Any 2) **15**

- a. Describe the various steps of the planning process.
- b. What is MBO? Discuss its process.
- c. Elucidate the need and importance of decision-making.

Q.4 Answer the following (Any 2) **15**

- a. What is Departmentation? Explain its bases.
- b. How would you make committee more effective?
- c. Explain the barriers to effective delegation of authority.

Q.5 Answer the following (Any 2) **15**

- a. State briefly the need and importance of staffing in an organization.
- b. What are the advantages of training?
- c. Explain various method of performance appraisal.

Q.6 Write Short Note on (Any 4) **20**

- a. Managerial skills
 - b. Management as a Profession
 - c. Essentials of a good plan
 - d. Matrix Organization
 - e. Virtual Organization
 - f. Sources of recruitment
-

मराठी रुपांतर

वेळ: ३ तास

गुण: १००

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य मानावेत.

प्र.१.अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा. (कोणतेही १०)

(१०)

१. वारंवार होणारा/री _____ निवड आणि प्रशिक्षण खर्च वाढवते.
(संघर्ष, अपव्यय, कामगार ये-जा, अनुपस्थिती)
२. _____ म्हणजे परतावा आणि खर्च यांच्यातील सहसंबंध होय.
(कार्यक्षमता, उत्पादकता, चांगले संबंध, सांघिक भावना)
३. _____ कौशल्ये संस्थेचे दैनंदिन कामकाज समजून घेण्यास मदत करतात.
(मानवी, संकल्पनात्मक, तांत्रिक, रचनात्मक)
४. _____ हे असे एक विधान असते जे दृष्टी, मूळ उद्देश आणि तत्वज्ञान प्रतिबिंबित करते.
(जिवीतकार्य, उद्दिष्ट, रणनीती, कार्यपद्धत)
५. एमबीओ ही संकल्पना सन १९५० मध्ये _____ यांनी लोकप्रिय केली.
(जेम्स स्टोनर, पीटर ड्रकर, एच. कॉट्रॉल, हेन्री फेओल)
६. _____ योजना विशिष्ट आणि कृती-केंद्रित असतात.
(अल्पकालीन, दीर्घकालीन, व्यूहरचनात्मक नियोजन, कार्यात्मक नियोजन)
७. व्ही. ए. ग्रॅक्सुनाज यांनी _____ च्या तत्वाचा जोरदार पुरस्कार केला.
(संघटन, व्यवस्थापन, नियंत्रण कक्षा, अधिकार प्रदान)
८. _____ संघटन दोन किंवा अधिक सह-अस्तित्वातील संरचना वापरते.
(कार्यात्मक, रेषीय, मॅट्रिक्स, रेषीय आणि तज्ञ कर्मचारी)
९. _____ म्हणजे निर्णय घेण्याची सत्ता होय.
(विकेंद्रीकरण, अधिकार प्रदान, अधिकार, जबाबदारी)
१०. _____ म्हणजे योग्य कार्यासाठी / नोकरीसाठी योग्य व्यक्ती निवडण्याची प्रक्रिया होय.
(भरती, निवड, समन्वय, कर्मचारी नियुक्ती)
११. _____ म्हणजे एखाद्या व्यक्तीचा नोकरी आणि संस्थेशी परिचय करून देणे होय.
(प्रेरण प्रशिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण, कार्य परिभ्रमण, नक्कल)
१२. _____ हे संघटनेच्या मानवी संसाधनांचा खर्च आणि योगदान यांच्याशी संबंधित असते.
(एम.बी.ओ, बी.ए.आर.एस, भूमिका विश्लेषण, एच.आर.ए)

प्र. १. (ब) खालील विधाने सत्य आहेत की असत्य आहेत ते सांगा. (कोणताही १०)

(१०)

१. नेतृत्व म्हणजे समूह उद्दिष्टे साध्य करण्यास स्वेच्छेने कार्य करण्यासाठी अधीनस्थांना प्रभावित करण्याची क्रिया होय.
२. समन्वय म्हणजे योग्य व्यक्तीला योग्य कार्यासाठी/नोकरीसाठी नियुक्त करणे होय.
३. गती अभ्यास नोकरीवर अनावश्यक हालचाली शोधण्यात आणि दूर करण्यात मदत करते.

४. भविष्यातील घडामोडींचा निर्णय घेताना नियोजन भूतकाळातील आणि वर्तमान घटनांकडे पूर्णतः दुर्लक्ष करते.
५. अंदाजपत्रक हे एकल-वापराचे नियोजन असते.
६. नियोजने कठोर असणे आवश्यक असते.
७. अधिकार सोपवताना वरिष्ठ आणि अधीनस्थ दोघांच्याही स्तरावर अडचणी असतात.
८. औपचारिक संघटनेच्या बाबतीत संप्रेषण ग्रेपवाइनद्वारे होते.
९. स्ट्रॅटॅजिक बिझनेस युनिटची संकल्पना यूएसएच्या जनरल इलेक्ट्रिक कंपनीने तिचा बहु-उत्पादन व्यवसाय व्यवस्थापित करण्यासाठी विकसित केली होती.
१०. कार्य परिभ्रमण हे उपकर्मी स्थिति सारखेच असते.
११. निर्णायक घटना पद्धतीमध्ये, मूल्यमापन करणारा ज्याचे मूल्यमापन करावयाचे आहे त्याच्याशी संबंधित महत्वाच्या घटनांची नोंद करतो.
१२. ऑप्लिकेशन ब्लॅकमध्ये अर्जांची आणि अर्जदाराची प्रारंभिक तपासणी समाविष्ट असते.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(१५)

- अ. व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब. व्यवस्थापनाची कार्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क. व्यवस्थापनाचा आकस्मिकता दृष्टिकोन चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(१५)

- अ. निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेतील विविध टप्पे वर्णन करा.
- ब. एमबीओ म्हणजे काय? त्याची प्रक्रिया चर्चा करा.
- क. निर्णय घेण्याची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(१५)

- अ. विभागीकरण म्हणजे काय? त्याचे निकष स्पष्ट करा.
- ब. तुम्ही समितीला अधिक प्रभावी कसे कराल.
- क. परिणामकारक अधिकार प्रदनातील अडथळे स्पष्ट करा.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(१५)

- अ. संघटनेतील कर्मचारी नियुक्तीची गरज आणि महत्त्व थोडक्यात वर्णन करा.
- ब. प्रशिक्षणाचे फायदे कोणते?
- क. कामगिरी मूल्यांकनाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

प्र. ६. टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

(२०)

- अ. व्यवस्थापकीय कौशल्ये
- ब. व्यवस्थापन एक पेशा
- क. चांगल्या नियोजनाच्या आवश्यक बाबी
- ड. मॅट्रीक्स संघटन
- इ. आभासी संघटन
- फ. भरतीचे स्रोत